

Inhoudsopgave

Voorwoord	7
De zalige Johannes Ruusbroec en zijn rampzalige tijd	9
De geestelijke bruiloft	19
Het werkende leven	25
'Zie'	25
'De bruidegom komt'	30
'Ga op weg'	43
'Om hem te ontmoeten'	61
Het innige leven (of het God-begerende leven)	69
'Zie'	70
'De bruidegom komt. Ga op weg ...'	76
De eerste komst, in het hart en in de laagste vermogens	78
De tweede komst, in de hoogste vermogens	112
De derde komst, in het binnenste van onze geest	132
'Om hem te ontmoeten'	141

Het God-schouwende leven	187
'Zie'	189
'De bruidegom komt'	190
'Ga op weg'	192
'Om hem te ontmoeten'	196
Noten	201
Werken van Jan van Ruusbroec	213

Voorwoord

Wie wil kennismaken met het werk van de Vlaamse mystieke auteur Jan van Ruusbroec, moet ten minste zijn hoofdwerk *De geestelijke bruiloft* in de eigen landstaal kunnen lezen. De bestaande wetenschappelijke editie – Jan van Ruusbroec, *Opera Omnia 3* – is een gedegen en zorgvuldige uitgave, maar bevat alleen een Engelse en een Latijnse vertaling. Deze Nederlandstalige uitgave wil daarop een aanvulling zijn, en ook een opstap naar die editie.

Drie mensen hebben een uitzonderlijke bijdrage geleverd aan deze uitgave: mijn meelezers Otto Geijer en Marionne van de Camp en mijn oude leermeester van het Ruusbroecgenootschap Guido de Baere, die na zijn waardevolle bijdrage aan de vertaling ook nog de moed had om de inleiding voor zijn rekening te nemen. Zonder hun hulp zou deze uitgave nooit tot stand gekomen zijn, en zeker niet op deze bevredigende wijze.

Maar ook de naam van Jannie Nijwening, die geduldig alle bijbelplaatsen met mij nageplozen heeft, wil ik dankbaar vermelden. Niet alle toespelingen van kape-laan en bijbelkenner Jan van Ruusbroec konden in het notenapparaat opgenomen worden, maar wel de letterlijke citaten.

Verder dank ik Hein Blommestijn en de zijnen van het Titus Brandsma Instituut voor hun hulp bij het zoeken naar een uitgever en bij de afronding van het notenapparaat.

De uitgever, de KBS, dank ik voor het geschonken vertrouwen en de uitstekende samenwerking.

De zalige Johannes van Ruusbroec zal zich verheugen in de 'caritate', de liefde en bereidwilligheid van jullie allen.

Nooit is de vorige Nederlandstalige editie, die van pater Moereels, uit het oog verloren. Goede vondsten van hem zijn altijd gebruikt om de gedachten te bepalen, en soms dankbaar overgenomen.

Een tweetalige editie, met op de linkerbladzijde de oorspronkelijke Middelnederlandse tekst en rechts mijn vertaling, zou wellicht wenselijk geweest zijn. Geïnteresseerden kunnen de Middelnederlandse tekst echter meelesen op de website www.dbnl.nl/auteurs, waar zij onder 'auteurs Middeleeuwen', bij de letter R van Ruusbroec, een *Geestelijke bruiloft* aantreffen die de volgende titel draagt: 'Die ciergeit der gheestelijker bruilocht'. De kortere titel van deze uitgave, en ook van de wetenschappelijke uitgave, lijkt oorspronkelijker te zijn, maar als ik die langere titel (van een ander handschrift) had moeten vertalen, zou ik geschreven hebben: 'De kostbaarheid van de geestelijke bruiloft'.

Ik hoop van harte dat de kostbare inhoud van dit boek velen mag bereiken.

De vertaler, Jos van den Hoek

De zalige Johannes Ruusbroec en zijn rampzalige tijd

Zoals zijn naam suggereert, is Jan van Ruusbroec (1293-1381) geboren in het dorpje Ruisbroek, een achttal kilometers ten zuiden van Brussel. Als knaapje van elf trekt hij naar de stad, en daar krijgt hij aan de kapitelschool van de collegiale Sint-Goedelekerk (nu de Sint-Michielskathedraal) een middelbare schoolopleiding en de vorming tot het priesterschap. Hij blijft als kapelaan verbonden aan de Sint-Goedele. Samen met twee andere priesters, zijn oom Jan Hinckaert en Franco van Coudenbergh, vormt hij een kern van vromen die authentiek evangelisch willen leven. Hij schrijft er zijn eerste traktaten, waaronder meesterwerken als *Die geestelike brulocht*¹ en *Vanden blinkenden steen*. Wegens oplopende spanning met de wereldsgezinde clerus trekken de drie in 1343 weg uit Brussel en vestigen zij zich in een kluis te Groenendaal, een plek in het Zoniënwoud, een tiental kilometers ten zuidoosten van Brussel. Hun aanhang groeit, en in 1350 worden zij een kloostergemeenschap onder de regel van Augustinus. Zo ontstaat de augustijner proosdij van Groenendaal. Ruusbroec vervult er de functie van prior. Hij werkt verder aan zijn mystieke traktaten en is gezocht als geestelijk leidsman, in welke hoedanigheid hij heel wat bezoekers ontvangt. Onder hen zijn Geert Grote (1340-1384), een van de grondleg-

¹ Recentelijk gaan stemmen op om dit werk later te dateren. Dit beargumenteerde voorstel vindt nog geen algemene bijval.

gers van de Moderne Devotie, en de Duitse dominicaan Johannes Tauler (omstreeks 1300-1361), wiens mystieke geschriften en preken duidelijk met Ruusbroecs werk verwant zijn. De 'goede prior' van Groenendaal sterft op 2 december 1381 op de gezegende leeftijd van achtentachtig jaar.

De tijd waarin Ruusbroec geleefd heeft, was die van 'de rampzalige veertiende eeuw', zoals de Amerikaanse historica Barbara Tuchman de periode in een van haar boeken betitelde. De Honderdjarige Oorlog (1337-1453) sleepte aan, de kerk werd geteisterd door de zogeheten Babylonische Gevangenschap (van 1309 tot 1377 zetelden de pausen niet in Rome, maar in Avignon), die uitliep op het westers schisma (1378-1417): pausen en tegenpausen in Rome en Avignon wedijverden met elkaar en verscheurden de hele christenheid in het Westen. Over dat sombere politieke en kerkelijke landschap raasde van 1347 tot 1351 de Zwarte Dood, de pest-epidemie die naar schatting een derde van de West-Europese bevolking heeft weggemaaid. Ruusbroec was niet blind voor al die ellende. Vooral de kerkelijke misstanden grepen hem diep aan, en in zijn werken stelde hij die scherp aan de kaak. Maar steeds overweegt het licht in zijn oeuvre; van daaruit treedt hij het duister tegemoet.

Inbedding in de traditie

Die geestelijke brulocht is gegroeid uit Ruusbroecs genie én heeft haar wortels diep in de traditie. De Meester van